

Where to Go from Here?

With Sally Haslanger's work in *Resisting Reality* (2012) in mind, I think a useful project would involve, in the spirit and letter of her characterization of ameliorative social constructionists programs (programs that ask what do "we" want some concept to do), explore and ask, what do "we" want the concepts of "asexual" and "asexuality" to represent or do?

Reference list:

Cerankowski, K, J. and Milks, M., (2010). "New Orientations: Asexuality and Its Implications for Theory and Practice" *Feminist Studies*, 36:3, 650–664.

Przybylo, E., (2011). "Crisis and safety: The asexual in sexusociety" *Sexualities*, 14:4, 444–461.

Філософія на межі: як це бачить маргінал

Олександр Кобилінський

Коростишівський педагогічний коледж імені І. Я. Франка
(Коростишів)

Упродовж історичного розвитку роль філософії варіювала-ся від «служниці Бога» в Середньовіччі до ідеалу людського світогляду. Як зазначає Сергій Дацюк, «[у] кінці XX століття відбувається занепад фундаментальної філософії», тому вона «опиняється на узбіччі ... мислительних ... практик». Він продовжує, що «духовна потуга філософії поза мейнстрімом постмодернізму стала маргінальною» (Дацюк, 2015).

Визначення себе як особистості – це насамперед місія мислителя, а процес охоплення ним будь-якого соціального статусу так чи інакше залежатиме від особистісних та суспільних факторів. Суперечність між ними зумовлює швидкість його мобільності: що менший конфлікт, то скоріше він опиниться на магістралях дискурсу. Інше питання – чи філософського, адже лише в ідеальному варіанті бачення філософа повністю відобра-

жатиме інтереси всього соціуму.

Реально ж проблема мислителя полягає в пошуковій компромісного варіанту: як зберегти свої погляди та не розчинитися під тиском мейнстримних ідей інших. Стверджувати, що він повинен бути публічним інтелектуалом, настільки ж неправильно, наскільки говорити про його буквально перетворення на пасивного «спостерігача за грою» (Burnet, 1920, p. 67).

Перша установка породжує популярний тип вченої ерудиції, яка, згідно з Гегелем, «...полягає саме в тому, щоб знати масу непотрібних речей» (Гегель, 2018, с. 27). Такий спосіб філософствування, заснований на принциповому незнанні, Кант називає «місологією» (Геллнер, 2004). У такому випадку можна не читати книги повністю, а лише поглянути на зміст і декілька рецензій, для того щоб виглядати розумним. Але такий тип псевдовчення означатиме не більше, ніж перетворення думки в незрозумілу для якомога більшої кількості людей інформацію – говорити складно набагато простіше, ніж говорити просто про складні речі, що і повинна робити філософія.

Друга ж гарантує повне збереження особистих поглядів але ставить під сумнів суспільну роль філософа, який є єдиним, хто бачить світ, яким він є насправді (Платон, 2000, с. 177).

З одного боку, філософ – це хранитель традицій та культури, що є основою ціннісної системи, а з іншого боку, філософія, ставлячи під сумнів те, що є сьогодні, «конструює світи майбутнього» (Ивахненко & Губин, 2019), перетворюючи особу філософа в мейнстримного руйнівника застарілих канонів.

Звідси можна пояснити непрості взаємини філософії та влади. Коли філософська система влаштовує владу, влада всіляко підтримує таку систему; але коли філософи критикують, влада їх – ще з часів Сократа – жорстко засуджує. Так, іронічно зазначає Х. Арендт у листах до Гайдеггера, що філософи, починаючи з Платона й Аристотеля, прагнуть притулитися до якогось тирана (Арендт & Хайдеггер, 2015, с. 202). Логіка такого зближення зрозуміла: це спроба реалізувати свої ідеї практично. Щоправда, дуже рідко це сприяє реалізації філософських ідей: скоріше, виступає засобом виправдання тих суб'єктів, до яких вони притулилися.

Таким чином, у постійному пошуковій вищезгаданого

компромісу філософ наражає себе на можливість надмірної популяризації та політизації свого знання, що, найперше, знівелює його як особистість.

Важливо, що філософ як ніхто розуміє предметну обмеженість одержуваного знання, і це пов'язано не тільки з тим, що вчений дивиться на світ крізь призму предметних окулярів, а й, власне, зі специфікою уявлення. Через чітко визначений предмет обсяг знань постійно розширюється. Саме тому, остання наукова теорія буде найбільш точно відображати досліджуване явище.

Розвиток філософії не здійснюється від минулого до майбутнього, бо вона виступає як особливий смисловий простір, межами якого є граничні питання про сутність істини. Відповіді всередині такого простору можуть бути найрізноманітніші, у тому числі протилежні. Так, на сьогодні роботи Платона, що вчора ще здавалися неактуальними, можуть виявитися більш доречними, ніж напрацювання сучасних філософів. Такий умовний діалог та пошук нових відповідей на проблемні запитання – пусковий механізм для процесу постійної зміни позицій «мейнстрим» і «маргінес» у філософському дискурсі.

Очевидно, що зовсім неважливо визначати мейнстримними або андеграундними ті чи інші ідеї, адже філософія – це питання, що є вічними. І наскільки б не було розвинене позитивне знання про світ, завжди залишається пласт метафізичних проблем, про які міркує лише філософ. Саме він найчастіше може посягти не стільки знання, скільки незнання (як знання того, що ми нічого не можемо знати абсолютно).

Як наслідок, діяльністю філософа стає створення концептуального поля для наступників, мислення на межі, що закономірно означає постійне перебування між магістралями та маргінесами, активне занурення у трансценденцію, яка є малозрозумілою для більшості простих інтелектуалів.

Список посилань:

- Burnet, J. (1920). *Early Greek Philosophy*. London: A & C Black.
- Арендт, Х., & Хайдеггер, М. (2015). *Письма 1925–1975 и другие свидетельства*. Москва: Издательство Института Гайдара.
- Гегель, Г. В. (2018). *Лекции по истории философии*. Москва:

Litres.

Геллнер, Е. (2004). *Розум і культура: історична роль раціональності та раціоналізму*. Харків: Акта.

Дацюк, С. (2015). Чи потрібна філософія в Україні? Україна 2015. Завдання нової країни. Отримано з <http://www.ji.lviv.ua/n80texts/80-zmist.htm>

Ивахненко, Е., & Губин, В. (2019). *Культура и образование в современных философских исследованиях*. Москва: Интермедиа-тор.

Платон. (2000). *Держава*. Київ: Орієнтир.

Філософія процесу Альфреда Норта Уайтхеда як складова усталеної філософської традиції

Павло Костін

Національний Університет «Кієво-Могилянська Академія»
(Київ)

Місце Альфреда Норта Уайтхеда як метафізика у розрізі магістральних філософських течій визначити досить складно. З одного боку, один із мотивів сприйняття Уайтхеда пов'язаний із «континентальною» філософією процесу (насамперед постструктуралістською). Наприкінці ХХ сторіччя Уайтхед був активно сприйнятий Жилем Дельозом та Бруно Латуром. Обидва не соромилися називати його одним із найважливіших філософів ХХ сторіччя (Latour, 2005, p.1; Shaviro, 2007, p. 12).

З іншого боку, сучасна Уайтхеду неопозитивістська думка не сприймала серйозно його метафізику у тому вигляді, в якому вона постає у «Процесі та реальності» (Robinson, 2009, p. 6). Жодним чином не йдеться про ригоризм у визначенні місця його метафізичного проекту в рамках аналітичної традиції. Залишивши осторонь «Процес та реальність», деяким його сучасникам, наприклад, В. В. Квайну, йдеться про паралелізм їхніх розробок у царині філософії науки (Mchenry & Shields, 2016, pp. 487–489).

Сучасні рецепції його філософії, представленої у «Процесі